

Özlem ÖZTOK*

HALİDE EDİP ADIVAR'IN *MEV'UT HÜKÜM* ROMANINI OTHELLO SENDROMU ÜZERİNDEN OKUMAK

ÖZET

Kıskançlık, insanın sahip olduğu temel duygu durumlarının başında gelir. İçerisinde üç bileşeni barındıran duygu, öznenin en az iki kişi ile ilişkisini ifade eder. Bu yönüyle hasetten de ayrılan kıskançlık sahip olunan nesnenin kaybına dayanır. Karmaşık yönelimli bir yapıya sahip olan bu duygu, bireylerde farklı davranış biçimlerinde tezahür eder. Bu tür bir duygunun hakimiyetine fazlaca giren bireylerde şüphe, takıntı, saplantılı düşünce oluşabilir. Bu bağlamda değinilebilecek bir kıskançlık türü de Othello Sendromu'dur. Sendrom, kuruntuya dayalı kıskançlık olarak da tabir edilmektedir. Yapılan çalışmada kıskançlığın merkezde olduğu Halide Edip Adıvar'ın *Mev'ut Hüküm* romanı ele alınmıştır. Romanda başarılı bir doktor olan Kasım Şinasi'nin Sara ile evlenmesi, evliliği süresince takıntılı düşünceler geliştirmesi, yengesi Behire'nin onun kıskançlık duygusunu besleyecek davranış ve söylemleriyle eşini öldürme noktasına kadar gelmesi anlatılır. Kıskançlık duygusuyla gölge taraflarının hakimiyetine giren Kasım Şinasi giderek gerçeklik algısını kaybeder. Çalışmada Kasım Şinasi'nin kıskanç muhayyilesine nasıl teslim olduğu tespit edilmiş, *Mev'ut Hüküm* romanı Othello Sendromu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kıskançlık, Othello, Othello Sendromu, Halide Edip Adıvar, *Mev'ut Hüküm*.

READING HALIDE EDIP ADIVAR'S NOVEL *MEV'UT HUKUM* THROUGH OTHELLO SYNDROME

ABSTRACT

Jealousy is one of the fundamental emotions that humans experience. It involves a combination of three components and is a feeling rooted in the subject's relationship with at least two other entities. In contrast to envy, jealousy centers on the fear of losing a possessed object. This complex and multifaceted emotion manifests in individuals through various behavioral patterns. When this emotion becomes overly dominant, it may lead to suspicion, obsession, and even delusion. A specific type of jealousy that can be discussed in this context is known as Othello Syndrome. This syndrome is described as delusional jealousy. In this study, Halide Edip Adıvar's novel *Mev'ut Hüküm*, where jealousy is central, is examined through the lens of Othello Syndrome. The novel features a successful doctor named Kasım Şinasi, who develops obsessive thoughts about his wife, Sara, after their marriage. The narrative follows Kasım Şinasi's growing jealousy, fed by his cousin Behire's suspicions, leading him to the point of contemplating murder. The study also evaluates how Kasım Şinasi, overwhelmed by jealousy, gradually loses his grip on reality, illustrating how he succumbs to his jealous delusions. *Mev'ut Hüküm* is analyzed in light of Othello Syndrome, drawing attention to this psychological condition.

Keywords: Jealousy, Othello, Othello Syndrome, Halide Edip Adıvar, *Mev'ut Hüküm*

* Dr., Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Eskişehir/Türkiye. E-posta: ozlemoztok7@gmail.com / PhD., Teacher, Ministry of National Education, Eskişehir/Türkiye. E-mail: ozlemoztok7@gmail.com

Giriş

Psikoloji, sosyoloji, edebiyat, mitoloji, sinema gibi farklı alanlarda bir sorunsal olarak yer alan kıskançlık karışık bir olgudur. Değişik şekillerde deneyimlenen ve ifade edilen kıskançlık yalın bir kavram ya da duygu durumu değildir (Aune & Constock, 1991, s. 315). İngilizcede genel kıskançlık hâlini ifade eden *jealousy*, derin kıskançlığın tezahür ettiği *heartburning*, çevreye zarar verici etkisinin ortaya çıktığı *green-eyed-monster* olarak karşılık bulan kelime (Hança, 2022, s. 272) karmaşık nesne yönelimli bir histir (Kern, 2008, s. 270). Türkçenin tarihi seyri içerisinde kıskanmak kavramına ait *gayret*, *gıpta*, *kün*, *suk*, *azlanmak*, *künilemek*, *haset* gibi gerek yabancı dilden geçmiş gerek öz Türkçe pek çok kelime bulunmaktadır. Türkçenin hemen her döneminde farklı yapılarıdaki sözcüklerle kıskançlık duygusunun ifade edildiği bilirse de birçoğunun günümüzde kullanılmadığı görülmektedir (Özen Eratalay, 2018, s. 13-25).

Kıskançlık, günümüz Türkçesinde *haset* kelimesiyle aynı anlamda (Devellioğlu, 2002, s. 334) kabul edilmektedir ancak kıskançlık ilişkiler bağlamında ortaya çıkan; kendisi, ilişki içerisinde olduğu kişi ve rakip olmak üzere üç öğeden oluşan bir yapıyı ihtiva eder (Parrott & Smith, 1993, s. 906-907; Smith, 2019, s. 148). Hasetle bu noktada ayrılmaktadırlar. Haset sahip olmadığımız, başkasında olana karşı hissettiğimiz bir duygu iken (Tuna, 2018, s. 1755) kıskançlık sahip olunanın kaybına yöneliktir. Kıskançlık, temelinde hasede dayansa da öznenin en az iki kişi ile ilişki içerisinde olmasıyla ilişkilidir (Klein, 2016, s. 23). Dolayısıyla kıskançlığın içerisinde bir ilişki üçgeni barındırdığı açıkça görülmektedir. Bu duyguyu hisseden kişi kaybetmeye karşı abartılı davranışlar gösterebilir (Toohey, 2016, s. 27-28). Kıskançlığı hissetme düzeyi, kaybedilme ihtimali olan *şey* ve onunla kurulan bağa göre değişmekte; eyleme farklı şekilde yansıyabilmektedir. Kıskanç kişi *kurban*, aldatan/aldattığına inanılan taraf *hain*, rakip ise *hırsız* gibi düşünüldüğünden kişi kendini kenara atılmış olma durumunda hisseder. Kıskançlığın hızla alevlenebilmesi ve yakınlığın risk hâline gelmesi bu tehdit altında olma hissindedir (Smith, 2019, s. 148). Bireyin bu duygu durumunda olması onun acı çekmesine de neden olmaktadır. Roland Barthes, kıskançlık kavramını ele aldığı yazısında bu durumu açıkça belirtir: “Kıskanç olarak, dört kez acı çekerim: kıskanç olduğum için, kıskançlığımdan dolayı kendimi suçladığım için, kıskançlığımın ötekini incitmesinden korktuğum için, bir bayağılığın beni tutsak etmesine boyun eğdiğim için: dışarıda bırakıldığım, saldırgan olduğum, deli olduğum ve sıradan olduğum için acı çekerim” (2022, s. 141).

Birey için normal olan kıskançlık, anormal şekilde yoğun yaşandığında kendini farklı biçimlerde gösterebilir. Yukarıda görüldüğü gibi kıskançlık suçlamak, korku ve acı ile birleşerek daha karmaşık bir hâl alabilmekte; saldırganlık, şiddet gibi zarar verici eylemlere dönüşebilmektedir.

Kıskançlık, içerisinde *oidipal* bir çatışma da barındırmaktadır. Bu durum kıskançlığın köklerinin çocukluğa kadar gittiğini göstermektedir. Bazı kıskançlık davranışlarında kişinin *Oedipus* karmaşasına takılı kaldığı ya da bilinçaltının bu durumu yansıttığı görülebilmektedir (Parman, 2015, s. 30; Freud, 2015, s. 15-16). Haz ilkesinden gerçekliğe geçişi, aileden toplumsal ortama yönelmeyi ifade eden bu karmaşa Freud'a göre toplumsal ve dinsel otorite şekillerinin temelidir. Sürecin sonunda birey toplumsal cinsiyet rolünü kabul etmiş, otoriteyi benimsemiş hâlde toplumda yerini alır ancak bilinç ve bilinçdışı arasında bölünmüş bir özneye dönüşür. Bölünmüş öznenin bilinçdışı farklı zaman, duygu ve eylemlerde ortaya çıkar. En yaygın ortaya çıkma biçiminin rüyalar olduğu düşünülse de açıklanamayan dil sürçmeleri, hafıza boşlukları, nesnelere

yanlış yerlere koyma gibi farklı davranış biçimleriyle görülebilir. Bilinçdışı psikolojik rahatsızlıkları da tetikleyebilir (Eagleton, 2011, s. 166-168). Bu bağlamda kıskançlık, duygunun aşırı hissedilmesiyle bireyde patolojik bulgular ortaya çıkarabilir. Birey gerçeklik dışında kalan takıntılı davranışlar sergileyebilir. Dolayısıyla kişide istenci diğer bir söylemle “istenileni yerine getirmeye kararlı olma ve yerine getirebilme gücünü” içinde barındıran bu duygu, sanrısız temalar etrafında da kendine yer bulmaktadır. Kıskançlık sanrısıyla kişi aldatıldığını kurgular, gerçeklik olarak kabul ettiği aldatma eylemine yönelik şüphe ve suçlama gibi davranışlarda bulunur. Bu tür davranışları gösteren kişilerde suça eğilim de gözükmektedir (Parman, 2015, s. 26-27). Klein, *Oidipal* durumun kıskançlıkta nefret ve öldürme isteğiyle gerçekleştiğini ancak sevilecek yeni nesnelere keşfi ile *benin* gelişerek dış dünyada telafi şekli bulması vasıtasıyla bu duygunun hafiflediğini ifade eder (2016, s. 43).

Freud kıskançlık duygusunun üç katmanı/evresi olduğunu belirtmektedir: *Yarışmalı ya da normal, yansıtılmış ve sanrısız kıskançlık* (Freud, 2015, s. 15). Yarışmalı ya da normal kıskançlık, sevilen nesnenin kaybıyla gelişen yas ve narsisistik yaralanmanın bir sonucudur. Yansıtılmış kıskançlık; sadakatsizlik ya da bastırmaya boyun eğmiş sadakatsizlik durumundan kaynaklıdır. Üçüncü tür ise sanrısız kıskançlıktır. Paranoya biçimlerinden sayılabilen bu kıskançlık türü içerisinde sadakatsizliğe yönelik baskılanmış itkiler barındırır (Freud, 2015, s. 15-17). Kıskançlığın *bilişsel, duygusal ve davranışsal* olmak üzere üç bileşenden oluştuğu bilinmektedir (White, 1981, s. 296). Bu bileşenlerin her biri kıskançlık deneyiminde farklı şekilde tezahür eder. *Bilişsel kıskançlık* paranoyak düşünceler ve endişeler, *duygusal kıskançlık* korku ve üzüntü gibi olumsuz duygular, *davranışsal kıskançlık* partnerin gözetlenmesi gibi eylemler vasıtasıyla dışa vurulur (De Cristofaro et al. 2023, s. 1370). Bu bağlamda değinilebilecek bir kıskançlık türü de Othello Sendromu'dur. Marazi ve kuruntusal kıskançlığın uç bir örneği olarak tabir edilen sendrom patolojik bir kıskançlığın da örneğini oluşturmaktadır (Toohey, 2016, s. 49). Sendrom, “eş tarafından aldatılıyor olma sanrısı” olarak kabul edilir (Enoch ve Ball, 2013, s. 89). İsmi Shakespeare'in ünlü eseri *Othello*'dan almıştır. Othello, Venedik devletinin hizmetinde bulunan Magripli kahraman bir askerdir. Desdemona'nın babasının yanına gidip geldiği sırada Desdemona ile tanışmış, birbirlerine âşık olmuş, kaçarak evlenmişlerdir. Othello ve Desdemona'nın birlikte olmalarının ardından Iago'nun söylemlerinden etkilenmeye başlayan Othello, 24 saat içinde eşini öldürür. Bu ölüme sebebiyet veren kuşkularıdır. Konusunun kıskançlık olması nedeniyle *Othello* pek çok metne de kaynaklık etmiştir.

Görüldüğü gibi kıskançlık duygusu oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu yapıyı dolayısıyla kıskançlığın boyutları, benlik algısı, bireysel, ilişkisel, durumsal değişkenler arasındaki bağlantılar, cinsiyetlere göre değerlendirme, yetersizlik duygusu ile ilişkisi gibi alanlar çalışmalara sıkça konu olmuştur (Demirtaş ve Dönmez, 2006). İnsana ait her durumun içinde var olması muhtemel bu duygunun edebî metinlerde de örnekleri görülmekte, özellikle son yıllarda Türk edebiyatında da bu alanla ilgili çalışmalar yapılmaktadır.¹ Bu çalışma ise kıskançlığın merkezde

¹ Kıskançlıkla ilgili son yıllarda Türk edebiyatında yapılan bazı çalışmalar için bk. Selda Uygur Gürbüz (2021). *Türk romanından örneklerle edebiyat ve kıskançlık*. Çizgi Kitapevi; Kamuran Eronat (2021). *Türk romanında kıskançlık sendromu*. Grafiker Yayınları; Gülcan Abbasoğulları (2021). Baki'nin şiirlerinde kıskançlık. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(1), 283-306. <https://doi.org/10.46353/k7auifd.800783>; Ahmet Uruk (2022). Freudyen kalıntıların geri dönüşü: Suat Derviş'in Ne Bir Ses Ne Bir Nefes romanında ödipal çatışma ve kıskançlık. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 5(9), 43-54. <https://doi.org/10.35235/uicd.1022764>; Ayşe Ertuş (2022). Namık Kemal'in İntibah romanında Othello sendromu. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 178-195.

olduğu Halide Edip Adıvar'ın *Mev'ut Hüküm*² romanını ele almaktadır. Yapılan çalışmada *Othello* oyunuyla hem konusu hem de kurgusu yönüyle benzerlik gösteren *Mev'ut Hüküm* romanı patolojik bir kıskançlık türü olarak değerlendirilen Othello Sendromu üzerinden okunacak, romantik ilişkinin sonucu olarak duyulan kıskançlık durumunun başkaraktere bilişsel, duygusal ve davranışsal biçimde nasıl yansıdığı ortaya konmaya çalışılacaktır.

***Mev'ut Hüküm*'de Kıskançlığın Görünümleri**

Mev'ut Hüküm, 1917 yılında *Yeni Mecmua*'da tefrika edilmiştir (Enginün, 2007, s. 163) Emile Zola'nın ruhuna ithaf edilmiş roman, Kasım Şinasi isimli bir doktorun Avrupa tahsilini bitirip İstanbul'a dönmesiyle yaşanan olayları tıbbi bir bakış açısıyla ele alır. Kasım Şinasi doktorluk mesleğini seven, gözlemleri kuvvetli bir bilim insanı olarak tasvir edilir. Eserde felsefi zihin yapısının onun birçok yönden insanı değerlendirmesine imkân tanıdığı vurgulanır. Hem yakın çevresini hem de toplumun farklı kesimlerini hekim gözüyle inceleyen Kasım Şinasi, frengi başta olmak üzere zorluklarla mücadele eden insanların yanında yer alarak toplumun refahı için çalışan bir idealist olarak vurgulanır. Bu bağlamda romanın Emile Zola'ya ithaf edilmesi de önem kazanmaktadır. Şima İmşir, romanda erkek ve kadınlar arasındaki ilişkileri natüralist bir bakış açısıyla inceleyerek Osmanlı İmparatorluğu'nun geleceğiyle ilgili kaygılarının frengiden muzdarip hastaların imgesinde somutlaştırıldığını vurgular (2021, s. 487). Böylece iyileşmeye ihtiyaç duyan bir imparatorluğun sahip olduğu toplum yapısı irdelenir (İmşir, 2021, s. 492). Emile Zola'nın etkisi romanda belirgin olsa da Kasım Şinasi'nin Sara'ya olan aşkıyla nesnellliğini kaybetmesi ve kıskançlığın hakimiyetine girmesi *Mev'ut Hüküm*'ü Othello Sendromu üzerinden de okumaya açık hâle getirmektedir. Buraya dikkat çeken İnci Enginün, çalışmasında Halide Edip'in *Mev'ut Hüküm* eserinde "Othello modelini" takip ettiğini belirtir (2007, s. 176). *Mev'ut Hüküm* romanının daha önce böyle bir incelemeye tabi tutulmamış olması görüldüğünden roman kıskançlık kavramı etrafında ele alınmış, Othello Sendromu üzerinden metinler arası ilişkiler de dikkate alınarak incelenmiştir. Bu noktada Halide Edip'in Shakespeare ve onun eserleri hakkındaki görüşleri önem kazanmaktadır.

Halide Edip, 1917 yılında tefrika olarak yayımladığı romanından önce Shakespeare ile ilgili yazılar kaleme almıştır. Bunlardan ilki 1908 yılında *Aşiyân*'da yayımlanan yazısıdır.³ Yazı Shakespeare ile Zola ilişkisini ele alır. Romanın natüralist çizgisini destekler niteliktedir. Diğerleri⁴ ise Shakespeare eserleri, hayatı, onun yaşadığı dönem, tiyatro, sanatkarlar ve eleştirmenlerle ilgilidir. Romanın yayımından sonra 1923 yılında *Akşam* gazetesinde Othello oyununun sahnelenişini ele aldığı yazısına rastlanır.⁵ Yazılarında Shakespeare'e önemli bir yer ayıran Halide Edip'in romanlarında da Shakespeare etkisi gözlenmektedir (Enginün, 1992, s. 123-141). Bu

<https://doi.org/10.47525/ulasbid.1053287>; Recep Demir (2023). Anadolu masallarında kıskançlık olgusu ve cezaları. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (11), 464-478. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1272426>.

² Halide Edip Adıvar (13 Eylül 1917-20 Haziran 1918). *Mev'ut Hüküm*. *Yeni Mecmua*, nr. 10-49.

³ Halide Edip Adıvar (18 Şevval 1326/ 30 Teşrinievvel 1324/1908). Shakespeare-Zola. *Aşiyân*. 1(9).

⁴ Halide Edip Adıvar (18 Rebiülahir 1332/ 3 Mart 1330/ 16 Mart 1914). Shakespeare zamanı ve zamanında tiyatro. Tanin, nr. 1877; (25 Rebiülahir 1332/ 10 Mart 1330/ 23 Mart 1914). Shakespeare hayatı. Tanin, nr. 1884; (3 Cemaziyelevvel 1332/ 17 Mart 1330/ 30 Mart 1914). Shakespeare âsârı. Tanin, nr. 1891; (14 Recep 1332/ 26 Mayıs 1330/ 8 Haziran 1914). Shakespeare münekkittleri ve sanatkarları. Tanin, nr. 1961. İnci Enginün Halide Edip Adıvar'ın Eserlerinde Doğu ve Batı Meselesi kitabında yukarıda ismi zikredilenler dışında, romanın yayımlandığı tarih sonrası yazılmış Shakespeare ile ilgili yazılara değinmiştir. Merve Balcı yüksek lisans tezinde (2016) Halide Edip Adıvar'ın yazılarını (1875-1925) incelemiştir.

⁵ Halide Edip Adıvar (9 Kanunevvel 1339/1923). Othello. *Akşam*, nr. 1858.

eserlerden biri olan *Mev'ut Hüküm* romanı ailesinin yaşadığı konağa gelen Kasım Şinasi'nin babası, amcası, amcasının eşi Behire ve yeğeni ile yaşamıyla başlar. Daha sonra gönül ilişkisi kuracağı ve evleneceği Sara'nın ismini de ilk burada işitir. Kıskançlık ve haset duygusunun nesnesi romanda Sara olarak verilmiştir. Sara hem Kasım Şinasi hem eski eşi Sururi'nin kardeşi Hüseyin Kami tarafından arzulanır. Üvey kardeşi Behire Sara'ya karşı kıskançlık, haset zaman zaman da kin duygusu besler. Kasım Şinasi'nin harbe gitmesi ve Sara ile aralarına fiziki uzaklığın girmesi Behire'nin harekete geçmesi için uygun ortamı da hazırlar. Yazdığı bir mektupla birlikte Kami'ye ait, üzeri Sara yazılı kâğıdı ve Sara'nın bir tutam saçını ve mendilini Kasım Şinasi'ye yollar. Kıskançlığın etkisiyle tüm bunlara inanan Kasım Şinasi Sara'yı öldürmeye karar verir. Onun koluna şırıngayla naklettiği ilaç Sara'yı dünyadan koparır. Kasım Şinasi Sara'nın yaşamına son vererek kendi hayat ışığını da söndürür.

Görüldüğü gibi eser, *Othello* oyunundaki gibi kadına karşı güvensizliğin temelinde gelişen bir kıskançlık sanrısından oluşmakta ve ana karakterin içinde taşıdığı gölge tarafların ortaya çıkmasıyla trajik olaylara sahne olmaktadır. Bu bağlamda Kasım Şinasi'nin olayları nesnel bir bakış açısıyla ele alan, başarılı bir doktor kimliğinden gerçeklik algısını kaybeden kıskanç bir bireye dönüşümü de gözlenmektedir.

Kıskançlık Duygusuna Teslimiyet ya da Kasım Şinasi'nin Dönüşümü

Kasım Şinasi, İstanbul'un en zengin Müslüman tüccarlarından birinin oğludur. Annesi ve babasının tek çocuğu olarak istediği her şeye kavuştuğu bir hayat yaşamış ancak şımarık bir çocuk olmamıştır. Babası gibi başarılı oluncaya kadar çalışan, azimli ve kararlı bir birey hâline gelir. Doktorluğu da çok çalışmakla elde edilen ve zor bir meslek olduğunu düşündüğü için tercih eder (Adıvar, 2023, s. 12). Avrupa'dan döndükten sonra İstanbul'un tanınmış, zengin doktorlarından biri hâline gelir.

Doktor kimliğinin yanında fiziki özellikleri de onu diğer insanlardan ayırmaktadır. Kuvvetli, uzun vücut yapısı, çıplak başı, bol ve rahat kıyafetleri onu kibar ve dikkat çeken bir şahsiyet hâline getirmekte; gözleri ise karşısındakinde güven, itaat ve teslimiyet arzusu uyandırmaktadır:

Gözleri sathından değil Kasım'ın ta benliğinden gelen bir tebessüm, o dudakları ve gözleriyle insana bakarken çocukluğundan beri etrafındakilere yalnız ona karşı emniyet ve muhabbet hissi değil aynı zamanda karşısına geçilmesi gayr-i kabil bir itaat ve teslimiyet arzusu ilham eder ve karşısındakiler hemen hiç ona mukavemet etmezlerdi. (Adıvar, 2023, s. 13)

Hem başarılı doktor kimliği hem de güven verici kişiliğiyle dikkat çeken Kasım Şinasi etrafındaki kadınlara hayatında yer vermemiş, hiç evlenmemiştir. Ancak Sara'nın hayatına girmesi önemli değişikliklerin de başlangıcını teşkil eder. Sara'nın varlığı onda hem aşk duygusunu hem de kızı Atife vasıtasıyla *tamamlanma arzusunun* uyandırır. Sevdiği kadınla hayatını birleştirmesi evlilik hayatını deneyimlemesini sağlar ve çocuk özlemini giderir: "Ah, insanların evlenmek zahmetine girmeden, meşgalelerini, sevdikleri işleri bozacak, karıştıracak, kadına bütün hususiyet, bütün hüviyetlerini, hatta kitaplarını ve hastalarını feda etmeye mecbur olmadan böyle bir çocukları olabilse!" (Adıvar, 2023, s. 51)

Sara, Kasım Şinasi'nin yengesi Behire'nin üvey kardeşi ve Atife'nin annesidir. Kasım Şinasi, henüz Sara'yı görmeden onun hakkında işittikleriyle teşhisi koyar (Adıvar, 2023, s. 19). O, duygusal hezeyanlarının esiri bir kadındır. Kasım Şinasi'nin, ismini evde sıkça duyduğu Sara ile

tanışması Sara'nın hastalığı vesilesiyle olur. Muayenehanesine gelen hastası Sururi'nin frengiyi bulaştırdığı çaresiz kadın Sara'dır. Bu onda Sara'ya karşı bir acıma hissi uyandırır: "Sara'yı muayene ederken altüst edici, karmakarışık bir acımak hissi ellerini titretiyor" (Adıvar, 2023, s. 61).

Sara duygusal hezeyanlarıyla mücadele ederken kendisini annesinin sonunun beklediğini düşünür. Annesi, babasını çok seven ancak yaşadıklarıyla baş edemeyip deliren ve tımarhanede yatmış bir kadındır. Bu durum Sara'da derin bir yara açmış, annesi gibi delireceği korkusuyla hayatını geçirmiştir: "Ben her vakit her vakit korkarım Kasım Bey. Ta çocukluğumdan beri korkmadığım bir gece geçirmedim... Ben çıldırıyorum değil mi? Annem gibi çıldırıyorum. Rica ederim beni bırakmayınız Kasım Bey, çıldırıyorum" (Adıvar, 2023, s. 110).

Sara, Kasım Şinasi'nin gözünde duygularını yönetemeyen, geleceği için kaygılı ve eşine aşık bir kadın portresi çizer. Çünkü Sara'nın iyileşmesinde Kasım Şinasi'nin tedavisinden çok ilk günlerdeki gibi eşiyile ilgilenmeye başlayan Sururi'nin etkisi fazladır. Kasım Şinasi, Sara'nın Sururi'ye duyduğu aşkın farkındadır. Dolayısıyla Kasım Şinasi'nin Sara ile evliliğinde mutsuz olduğu konulardan biri budur. Sara'nın kendisini Sururi kadar sevmediğini düşünür. Bu durum Kasım Şinasi'nin Sara'ya karşı kıskançlık duygularının yoğunlaşmasında önemli bir noktayı oluşturur. Sara ise evlilikle sakin bir hayata kavuşmayı ve şefkati arzular: "O, maddi manevi bütün mevcudiyetini tamamen dayanabileceği bir şefkate terk edip sükûnetle yaşamak istiyordu. Bu sükûneti ve istinadı ona kim Kasım kadar verebilirdi?" (Adıvar, 2023, s. 119) Evlilikleri sırasında Sara, Kasım Şinasi'ye Sururi'ye gösterdiğinden daha fazla ihtimam gösterir ancak Kasım Şinasi kendisinin duyduğu tutkulu aşkı Sara'dan da beklemeye başlar. İçten içe Sara'nın onu sevmediğinden emindir. Yaşananları sürekli sorgular ve Sara'yı geçmişinden, ölen eşi Sururi'den kıskanır. Kasım Şinasi, *ötekine* duyulan bir aşkı arzulamaktadır. Bu durum konuşmaları esnasında Sara'ya yönelttiği "Maziden çok, her şeyden çok benim değil misin, beni sever misin, mesela Sururi'den çok mu?" sorularıyla daha da açık hâle gelir (Adıvar, 2023, s. 132).

Kasım Şinasi'nin içten içe hissettiği kıskançlık duygusu hemen alevlenmez. Çünkü aşkını arzuladığı kadın, üçüncü kişiyi temsil eden rakip ile fiziki yakınlık içerisinde değildir. Kasım Şinasi, bilişsel ve duygusal kıskançlığın verdiği endişe ve üzüntü duygularını şiddetli olmayan biçimde yaşar. Sururi'nin kardeşi Hüseyin Kami'nin romanın kurgusuna dahil olmasıyla Kasım Şinasi gölge taraflarının etkisini ortaya çıkarmaya başlar ve giderek sanrılı bir kıskançlık duygusuna teslim olur.

Kasım Şinasi Hüseyin Kami'nin gelmesinden tedirgin olsa da Sara'nın Hüseyin Kami'ye karşı mesafeli duruşu, Kasım Şinasi'de kısa süreli bir rahatlama yaratır. Hüseyin Kami, Sururi'ye benzememesi ve doktorluk mesleğiyle uğraşmasından Kasım Şinasi'den kabul görür. Biraz daha ileri giderek Hüseyin Kami'yi Sara'nın istememesine rağmen ailenin içine sokma çabasına girer (Adıvar, 2023, s. 134). Bunu yapmasının en önemli sebebi ise Hüseyin Kami'den hoşlanmayan Sara'nın kendine daha çok yaklaştığını hissetmesidir: "Sara Kami'ye barit bir husumet, Kasım'a aşka benzer bir sokulganlık ve hararet ibraz ediyordu" (Adıvar, 2023, s. 140).

Bu yaklaşma Kasım Şinasi'yi oldukça mutlu eder ve Sara'dan görmek istediği ilgiyi ona verir. Kasım Şinasi artık sadece arzu nesnesine sahip olmakla yetinmek istemez, onun arzularının da sahibi olmayı deneyimlemek ister. Sara'nın duygularını kontrol ettiğini düşünür ve pazar günleri Hüseyin Kami'yi eve davet etmeye başlar: "Sara'nın hoşlanmadığı yeni bir unsur görünce

kendine daha yaklaşıcağını, hüviyetinin yeni canlı köşelerini açacağını hissediyor ve içinden Sara'yı darıltmadan Kami'yi eve arada davet etmeyi düşünüyordu” (Adıvar, 2023, s. 138).

Bu davetlerin sıklığı Sara'nın duygularını etkiler. Hüseyin Kami'nin bazı hâlleri ve sesinin Sururi'ye benzemesi onda tekrar duygusal hezeyanlar uyandırır: “Sara bir buhran geçiriyordu. Halbuki Kasım'ın sakin seven kalbine iltica ettikten sonra hayatı rüzgârsız, fırtınasızdı, bir yaz hararet ve sükûnu içinde geçecek zannetmişti. Bu Hüseyin Kami'nin ilk ziyaretiyle başlamıştı” (Adıvar, 2023, s. 148).

Kasım Şinasi'nin sadece kendi arzularına göre hareket ederek gölge tarafının etkisinde kaldığı görülmektedir. Çünkü bireysel bilinçdışının bir diğer yüzü olarak adlandırılabilir gölge kişinin ilkel, denetimsiz yanını da ortaya çıkarabilmektedir (Fordham, 2023, s. 65). Kasım Şinasi de gölge yanının etkisiyle Sara'nın “rakik ve muvazenesiz” (Adıvar, 2023, s. 19) bir kadın olduğunu, duygularının etkisinde kalarak mutsuz olabileceğini düşünmez, onun duygularını önemsemez. Kendini önceleyen bu tutumu, Sara'nın hayatta olmayan eski eşine olan sevgisini kıskanması ve elindekilerle yetinmemesi Kasım Şinasi'nin gölge yanıyla belirmeye başlayan kıskanç muhayyilesinin bir tutumudur. Kasım Şinasi'nin kıskanç muhayyilesine teslim olmasında ise yengesi Behire'nin etkisi büyüktür. *Othello* oyunundaki Iago'nun yerini romanda Behire alır ve Kasım Şinasi'nin gölge yanının ortaya çıkmasına sebep olur.

Hem Yanımda Hem İçimde: Behire/Iago

Kıskançlık konusunu içerisinde barındıran ancak sadece kıskançlığın sebep olduğu bir trajedi olarak değerlendirilemeyecek nitelikte bir oyun olan *Othello* insanın karanlık yanını içinde barındıran, ilkel ve gölge tarafın ortaya çıktığı bir metindir (Pelister, 2016, s. 105). Bu metnin en önemli unsurlarından biri olan Iago, oyundaki bir karakteri temsil etmesinin yanında *Othello*'nun içindeki bir parça, düşüncelerinin temsili olarak da alımlanabilir (Özçürümez Bilgili, 2015, s. 48). *Othello* zaten *kadınlar aldatır* zannıyla Iago'yu içinde taşımaktadır. Mendilin aldatmanın fiziksel bir kanıtıymış gibi sunulması *Othello*'nun harekete geçmesinin tetikleyicisi olmuştur. Iago sadece *Othello*'nun kıskançlık duygusunu fark edip bu duyguyu beslemiştir. Iago'nun bu davranışlarının benzerini Behire'nin tutumunda da görmek mümkündür.

Behire, Kasım Şinasi'nin amcasının eşi aynı zamanda Sara'nın babasının ilk eşi Samime Hanım'ın kızıdır. Sara ile Behire üvey kardeş olduğu için Behire, babasını Sara ile paylaşmak zorunda kalır. Bu durum Behire'nin Sara'ya karşı olumsuz bir tutum geliştirmesinin ilk sebebidir. Diğer sebep ise Behire'nin Sara'dan büyük olmasına rağmen Sara'nın ondan beş sene önce evlenmesidir. Sara bu durumun farkındadır: “Ben ilk kollarını açan adama hayatımı bağladım gittim, biliyorum ki Behire'nin benden büyük olduğu halde benden beş sene sonra evlenmesini hiç affetmediler. Sonra da Behire mesut olmadı ve zannederim, seninle izdivacım onun hiç affetmeyeceği bir şeydir” (Adıvar, 2023, s. 157).

Görüldüğü gibi Sara'nın Kasım Şinasi ile evliliği de Behire'nin duygularını pekiştirmiştir. Behire Sara'ya, kendinden önce evlendiği için haset, babasını paylaştığı ve Sara'nın Kasım Şinasi ile evlenip kendisinin Kasım Şinasi'nin ilgisinden mahrum kaldığı için kıskançlık beslemektedir. Çünkü Kasım Şinasi Sara'yı tanımadan Behire ile vakit geçirmekten hoşlanmaktadır: “Şimdi şu son üç hafta amcasının karısıyla bahçede baharın temizliğiyle zıt olmayan bu firari ve müphem lezzet hissini ne maddi bir incizap ne de aşk olarak kabul ediyordu. O sadece güzel ve muğlak bir çocuk seyrederek gibi kalbinin o dakikadaki haz ve saadetini seyrediyordu” (Adıvar, 2023, s. 28).

Behire, kendine gösterilen ilginin farkında ve durumdan memnundur ancak Sara'ya gösterilen şefkat ve sevgiyi anlayamamakta, ona güvenmemektedir. Bu nedenle onun sahip olduklarını ona yakıştıramaz ve Sara'ya karşı bazen haset bazen de kıskançlık duygusu besler. Behire'nin haset duygusu öyle güçlüdür ki adeta Sara'nın varoluşuna yöneliktir. Çünkü elde edilemez değerlere sahip olduğunu düşünen ve kendini başkalarıyla kıyaslama konumunda bulunan kişilerin hissettiği haset, “ötekinin varoluşuna muhalefet çıkma” eğilimindedir (Scheler, 2023, s. 36). Bu nedenle Behire, Sara'nın ölümüne giden yolunda oldukça önemli bir konuma sahiptir. Hüseyin Kami'nin Sara'ya olan aşkının farkındadır ve bu durumu kullanmaktan çekinmez.

Hüseyin Kami'nin aşkına karşılık vermeyen Sara “size çok minnettarım fakat o kadar” (Adıvar, 2023, s. 212) diyerek hayatına devam etmek niyetindedir ancak sadece onun son arzusunu yerine getirmek için ona mendilini ve bir tutam saçını vererek yanından uzaklaşır. Sara'nın bu iyi niyeti ve Hüseyin Kami'nin Sara'ya olan aşkı gözünden kaçmayan Behire; Sara'nın saçları, mendili ve üzerinde pek çok kez Sara yazılmış kâğıdı Hüseyin Kami'nin cebinden alarak Kasım Şinasi'ye yollar. Iago'nun, Othello için sevgi ve sadakatin sembolü olan *mendili* kullanarak Othello'da güçlü bir şüphe uyandırması gibi Behire de harbe giden Kasım Şinasi ile Sara'nın fiziki uzaklığından faydalanıp içinde mendilin de olduğu birkaç nesne vasıtasıyla Kasım Şinasi'nin kıskançlık duygusunu büyütür. Çünkü her nesne kişinin anlam dünyasında farklı yer alır. Onlar yaşama seslenen ve dönüşen birer simge konumundadır (Ponty, 2020, s. 30-31). Bu bağlamda sadece bir mendil ve saçın Kasım Şinasi'nin anlam dünyasında ihanet olarak kabul görmesi, bu kabulün üzerine yargıda bulunması Kasım Şinasi'nin algılarına göre hareket ettiğinin ve gerçeklik algısından uzaklaştığının göstergesidir. O başkalarının zayıflıklarını gözlemler, bir hekim olarak teşhis koymaktan çekinmez ancak kendi zaaflarına aşına değildir (İmşir, 2021, s. 494). Bu durum Kasım Şinasi'de sanrılı bir kıskançlık olarak vuku bulur. Onun “zihni kendini zehirlemeye” başlamıştır. *Ressentiment* olarak adlandırılan bu -zihnin kendini zehirlemeye başladığı- hâl belli duygu durumlarının sistematik olarak bastırılmasıyla gerçekleşir. Daha çok tepkilerle ilgili olan *ressentiment*ın en önemli kaynağı intikam alma isteğidir. Dolayısıyla bu tepkisel tutum bir insanın zihinsel durumuna ilişkin ön varsayımına sahiptir. Öncesinde kişinin incinecek bir davranışa maruz kalmış olma hâli yüksektir. İntikamın özündeki *kısasa kısas bilincinin* varlığı göstermektedir ki birey intikamdan başlayıp *hınç, haset, kara çalma dürtüsü ve kinden* geçerek *ressentimenta* varan duygu seyri içine girip hareket eder (Scheler, 2023, s. 24-27). Kasım Şinasi de fiziki olarak ayrı kaldıkları zaman diliminde, içine düşen şüpheyi büyütür; hınç ve intikam duygusuyla Sara'ya verdiği sözü hatırlar ancak bu sözü kendi duygularına göre alımlar, bir yargıya varır ve harekete geçer: “Sara'ya, deli olursa kendisini öldürmeyi vaat etmişti. Halbuki delilik, bu levs, bu fenalık yanında hiçti. O bir hastalık, o şayan-ı himaye ve muhabbet bir şeydi bu... Erenköyü'nde, onu öldürmeyi vaat ettiği yerde, aşkı Kami'yle yaşadığı o evde hüküm-i idamını icra edecekti” (Adıvar, 2023, s. 219). Çünkü gölge tarafıyla ele geçirilen insan daima kendi ışığını keser ve kendi tuzağına düşer (Jung, 2013, s. 56). Kasım Şinasi de “Sara'ya vaat ettiği ölümü verdikten sonra Sara'yı tanıdığından beri başlayan hayatının ışığını söndürdüğünü de” anlar (Adıvar, 2023, s. 222).

Kıskanç Bir Muhayyile: Kadın Aldatır

Othello oyunundaki temel savlardan birinin *kadının güvenilmezliği* olduğu görülmektedir (Özçürümez Bilgili, 2015, s. 48). Babasının soylular içinde kime borçlusun sorusu üzerine Desdemona babasına minnettarlığını sunar ancak eşini daha üstte tutar. Brabantio, “babasını aldattı o, seni de aldatılabilir” (Shakespeare, 2014, s. 24) diyerek kadınların güvenilmez olduğu ile ilgili

ilk şüpheliyi hem okura hem de Othello'ya aktarır. Bu açıdan oyun babasını aldatan bir kadının eşini de aldatılabileceği şüphesi ve karısı tarafından aldatıldığını düşünen bir askerin istenmeme travması üzerinden de okunmaya açıktır. “İago, Sen Kimin Nesisin?” yazısında Özçürümez Bilgili, bu durumun hem Othello hem de Iago için “sahip oldukları özsever kaygılarının, kadınlar tarafından aldatılma düşlemine” dayandığını ifade eder. Othello saf, temiz bir kadın olarak birçok olumlu özelliğiyle okura tanıtılan Desdemona'nın aksine Iago'nun oyunlarına kanarak *kadınlar aldatır* zannına yenik düşer (Özçürümez Bilgili, 2015, s. 47-48).

Othello oyunundaki *kadın güvenilmezdir* savının *Mev'ut Hüküm* romanında da yer alan önemli bir konu olduğu görülmektedir. Sara, romanda çevresi tarafından güvenilmeyen, davranışları tutarsız, karşıdakini aldatma potansiyeline sahip güvensiz bir kadın olarak betimlenir: “Ne olacak, sefih ve yakışıklı bir adamla evlenmek için bütün ailesini darıltan bir kadın” (Adıvar, 2023, s. 19). Ailesinin istememesine rağmen kimseyi dinlemeyerek sevdiği adamla evlenen Sara, çevresinin kendisi hakkında verilen bu yargılarına da sebebiyet vermektedir. Ailesine sırtını dönen farklı bir söylemle onlara karşı gelip duygularının peşinden giden bir kadın vasfıyla Sara (Adıvar, 2023, s. 19), Kasım Şinasi'nin bilinçaltına yerleşir. Bir diğer sebep de şüphesiz evli bir adamla birlikte olmayı kabul eden, etik ve ahlaki ilkeleri sarsılmış biri olarak nitelendirilen Sara'nın annesidir. *Sara da annesi gibi ahlaki değerlerini hiçe sayan bir ilişki yaşayabilir mi, Sara güvenilmez bir kadın olabilir mi?* düşüncesinin tohumlarının bu noktada atıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Romanda gözlemleri güçlü, insan psikolojisinden anlayan bir doktor olarak betimlenmesine rağmen Kasım Şinasi sağduyusunu kaybeder. Sara'nın sadakatli tavırlarını göz ardı ederek eşi tarafından aldatılıyor olma ihtimali üzerinde durur. Zira eş tarafından aldatılıyor olma sanrısı şeklinde betimlenen Othello Sendromu, saf biçimiyle görüleceği gibi, yerleşmiş bir psikozun zemininde de teşekkül edebilmektedir (Enoch ve Ball, 2013, s. 89). Kasım Şinasi'nin romanda Sara'nın aldatmasına ait bir bilgi olmamasına rağmen Sara ile konuşmadan onu öldürmesi bu sendromun zemininde yatan sanrısız bir olaya işaret etmekte olduğunu göstermektedir. Bu durum romanda *Nemrut* hikâyesine yapılan göndermeyle netleşir:

Allah'a karşı duracak kadar kendini kudretli bulan Nemrut'un dimağına bir sivrisinek girmiş, bunun zulmünden kurtulmak için kafasına tokmaklar vurdura vurdura kafası parçalanmış, ölmüştü. Herkesten iyi, yüksek Kasım da işte karısının bir hareketinin beyninde halk ettiği işkence kudretiyle benliğinin en ince ensacına kadar sarılmış zannettiği insani ve güzel vazifesinde beyninin bu fikriyle yere serilmiş gibiydi. Sara'ya yalnız şimdi kendisine verdiği azap için değil, sevgili gayeleri ve vazifelerinin kalbi üzerindeki hüküm ve kudretlerinden aldığı için de kin duyuyordu. (Adıvar, 2023, s. 190)

Görüldüğü gibi Kasım Şinasi artık zihnindeki düşüncelerin tesiri altına girmiştir. Zira kıskançlık her zaman bir aldatma olayına dayanmaz, sadece bu duygunun zihindeki bir yansımaları da ifade eder: “Ama kıskanç insanlar böyle söze kanmazlar/ Böyleleri bir nedene göre kıskanmazlar ki/ Kıskanç oldukları için kıskanırlar” (Shakespeare, 2014, s. 92). Bu bağlamda Kasım Şinasi içinden “Sara'nın Kami'yi sevdiğini nereden biliyorum” diye haykırmalarına (Adıvar, 2023, s. 191) rağmen içinde taşıdığı kıskançlık duygusunun hakimiyetine Othello gibi kolayca girer. Çünkü o da Othello gibi içindeki Iago'ya yenik düşer. Behire'nin oyununa gelerek içindeki Iago'ya teslim olur, gölge tarafını ortaya çıkarır, ani ve kin dolu bir hamleyle Sara'yı öldürmeye karar verir.

Kıskançlık, kayıp duygusuna karşı abartılı tepkileri doğurabilir (Toohey, 2016, s. 28). Yapılan bazı araştırmalar kıskançlığın yoğun yaşandığı durumlarda kadınların daha çok duygusal tepkiler verdiğini, erkeklerin ise saldırgan tavırlar sergilemeye eğilimli olduklarını göstermektedir (Dönmez ve Demirtaş, 2006, s. 182). Dolayısıyla bazı erkeklerin kadınlara göre daha yıkıcı sonuçlar doğuran eylemlere yatkınlıklara meyilli oldukları ifade edilebilir. Dolayımlayıcı, özneye yaklaştıkça arzulayan öznedeki duygu yoğunlaşır. Arzunun engellendiğinde ise şiddetlendiği, cinayete kadar gidebildiği ortadadır (Girard, 2007, s. 82-83). Bu nedenle Behire içinde beslediği kıskançlık ve haset duygularıyla Sara'nın sonunu yavaş yavaş hazırlamış, Kasım Şinasi ise sanrılı bir kıskançlığın etkisiyle gerçeklik algısını kaybetmiş, Sara'yı hayattan koparmıştır.

Sonuç

Çalışmanın ana sorunsalını kıskançlık kavramı oluşturmaktadır. Kıskançlık duygusunun Halide Edip Adivar'ın *Mev'ut Hüküm* romanındaki görünüşleri incelenmiştir. Roman vasıtasıyla bu duygunun roman karakterinin zihninde saplantılı düşüncelere nasıl sebep olduğu, başkarakterin öldürme eylemine kadar giden süreci Othello Sendromu da dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Halide Edip'in romanını kaleme almadan önce Shakespeare'in eserlerine, hayatı ve yaşadığı döneme vâkıf olduğunu yazılarından görmek mümkündür. Bu bakış açısıyla esere yaklaşılmış, inceleme sonucunda *Mev'ut Hüküm* romanı ile *Othello* oyunu arasında güçlü bir ilişki tespit edilmiştir. Oyundaki *kadın güvenilmezdir* savının *Mev'ut Hüküm* romanında da kendini gösterdiği görülmektedir. Başkarakterler sanrılı bir kıskançlığın etkisinde öldürme eylemine varan davranışlar sergilerler. Endişe ve şüphe duygularının tesiri altında gerçeklik algılarını kaybeden bireyler hâline gelirler. Kasım Şinasi'nin bu duruma gelmesinde önemli bir rol üstlenen ise (Iago'nun bir benzeri olan) Behire'dir. İki metinde de trajik sona ulaşmak için yazarlar mendil imgesine başvurur ve arzu nesnelerinin hayat ışıklarını söndürür. Metinler arası ilişkilerin de yoğun olduğu bu iki edebi eserde kıskançlık duygusunun yıkıcı etkilerinin olduğu tespit edilmiştir.

Extended Abstract

Emotions that direct human behavior also constitute the deep structure of the soul. Emotional states in the deep structure can be detected in the surface structure through human behavior, body movements, and discourse. Therefore, there is an exploration of emotions through actions, discourses, and body language. The main problem of the study is the concept of jealousy, a complex object-oriented emotion. Jealousy is a strong emotion felt towards the loss of a possessed object. The person experiences this emotion due to the threat of a third person (real or delusional) against the object or entity he/she owns. It also includes a protective behavior against the object that the person is worried about losing. In moments of intense emotion, the person may react emotionally or engage in violent behavior. In this context, the appearance of the concept of jealousy in Halide Edip Adivar's novel *Mev'ut Hüküm* will be examined by taking into account the Othello Syndrome, based on human behaviors and discourses reflected on the surface structure.

It is known that Halide Edip, who was familiar with English literature and had a good command of English literature, both included Shakespeare in her intellectual writings and also saw the influence of Shakespeare in her literary works. *Mev'ut Hüküm*, one of her first novels, is also one of her works in which Shakespearean influence is seen. However, it was observed that the novel had not been subjected to such an analysis before; the novel was evaluated through the

Othello Syndrome, which constitutes a subject of psychology. This is one of the important points that distinguish this study from other studies.

Othello Syndrome takes its name from Shakespeare's play Othello. Othello, a heroic soldier, falls in love with Desdemona, whom he meets while visiting her father (Desdemona's) and they elope and get married. However, Othello is influenced by the rhetoric of the character Iago and succumbs to the belief that his wife Desdemona is cheating on him. The suspicion in him increases his jealousy. He kills Desdemona. Othello, a powerful representation of delusional jealousy, influences many literary texts in this respect. Halide Edip Adıvar's novel *Mev'ut Hüküm* is also in an intertextual relationship with Othello in terms of its protagonist Kasım Şinasi's delusional jealousy towards his wife Sara. This relationship makes the text suitable for reading through the Othello Syndrome.

The novel is about how jealousy causes obsessive thoughts in a man's mind and the process leading up to the protagonist's act of murder. The similarities between Kasım Şinasi-Othello, Sara-Desdemona, Behire-Iago draw attention in the work. In addition to this similarity, the handkerchief, one of the important symbols that drives the protagonist to murder in Othello, is also included in *Mev'ut Hüküm* as evidence of Sara's infidelity. Kasım Şinasi (like Othello who believes in Iago) allows Behire to feed his own suspicions, gradually loses his perception of reality, and tears his wife Sara away from life. In this study, the similarities between Halide Edip Adıvar's novel *Mev'ut Hüküm* and the text of Othello were identified. Another important point that distinguishes the study from the others is that an interdisciplinary link has been established in the fields of literature and psychology in the novel *Mev'ut Hüküm* through Othello Syndrome, a pathological type of jealousy. At the same time, it has been observed that the protagonists who lose their perception of reality lead to tragic consequences based on their jealous imaginations.

Kaynakça

- Abbasoğulları, G. (2021). Baki'nin şiirlerinde kıskançlık. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 283-306. <https://doi.org/10.46353/k7auifd.800783>
- Adıvar, H. E. (18 Şevval 1326/ 30 Teşrinievvel 1324/1908). Shakespeare-Zola. *Aşşyan*, 1(9).
- Adıvar, H. E. (18 Rebiülahir 1332/ 3 Mart 1330/ 16 Mart 1914). Shakespeare zamanı ve zamanında tiyatro. Tanin, (1877).
- Adıvar, H. E. (25 Rebiülahir 1332/ 10 Mart 1330/ 23 Mart 1914). Shakespeare hayatı. Tanin, (1884).
- Adıvar, H. E. (3 Cemaziyelevvel 1332/ 17 Mart 1330/ 30 Mart 1914). Shakespeare âsârı. Tanin, (1891).
- Adıvar, H. E. (14 Recep 1332/ 26 Mayıs 1330/ 8 Haziran 1914). Shakespeare münekkitleri ve sanatkârları. Tanin, (1961).
- Adıvar, H. E. (13 Eylül 1917- 20 Haziran 1918). *Mev'ut Hüküm*. *Yeni Mecmua*, (10-49).
- Adıvar, H. E. (9 Kanunevvel 1339/1923). Othello. *Akşam*, (1858).
- Adıvar, H. E. (2023). *Mev'ut Hüküm*. Can Yayınları.

- Aune, K. S. & Comstock J. (1991). Experience and expression of jealousy: Comparison between friends and romantics. *Psychological Reports*, 69 (1), 315-319. <https://doi.org/10.2466/pr0.1991.69.1.315>
- Barthes, R. (2022). *Bir aşk söyleminden parçalar*. (Çev. T. Yücel). Metis Yayınları.
- Balcı, M. (2016). *Halide Edip Adıvar'ın yazıları (1897-1925) üzerine bir inceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi.
- De Cristofaro, V., Pellegrini, V., Salvati, M., & Giacomantonio, M. (2023). Examining and understanding patterns of cognitive, emotional, and behavioral Jealousy: Dispositional mindfulness as a protective factor in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 40 (5), 1368-1397. <https://doi.org/10.1177/02654075221139631>
- Demir, R. (2023). Anadolu masallarında kıskançlık olgusu ve cezaları. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 11, 464-478. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1272426>
- Demirtaş, H. A & Dönmez, A. (2006). Yakın ilişkilerde kıskançlık: Bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17 (3), 181-191.
- Devellioğlu, F. (2002). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lügat*. Aydın Kitabevi.
- Eagleton, T. (2011). *Edebiyat kuramı*. (Çev. T. Birkan). Ayrıntı Yayınları.
- Enginün, İ. (1992). *Mukayeseli edebiyat*. Dergâh Yayınları.
- Enginün, İ. (2007). *Halide Edip Adıvar'ın eserlerinde doğu ve batı meselesi*. Dergâh Yayınları.
- Enoch, M. D. & Ball, H. N. (2013). *İlginç psikiyatrik sendromlar*. (Çev. B. Büyükkal). Okuyan Us Yayınları.
- Eronat, K. (2021). *Türk romanında kıskançlık sendromu*. Grafiker Yayınları.
- Ertuş, A. (2022). Namık Kemal'in İntibah romanında Othello sendromu. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 178-195. <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1053287>
- Fordham, F. (2023). *Jung psikolojisinin ana hatları*. (Çev. A. Yalçınır). Say Yayınları.
- Freud, S. (2015). Kıskançlık, paranoya ve eşcinsellikteki bazı nevrotik düzenekler. (Çev. A. A. Köşkdere & N. Koçal). *Psikanaliz Yazıları: Kıskançlık*. 15-24. Bağlam Yayınları.
- Girard, R. (2007). *Romantik yalan romansal hakikat*. (Çev. A. Etensel İldem). Metis Yayınları.
- Hança, B. B. (2022). Türkülerde Othello sendromu. *Folklor/Edebiyat*, 28 (110), 269-289. <https://doi.org/10.22559/folklor.2110>
- İmşir, Ş. (2021). The intersections of illness and literature in the Ottoman Empire: Figuring Emile Zola and syphilis in Halide Edib's Mev'ut Hüküm. *Journal of Postcolonial Writing*, 57 (4), 484-498. <https://doi.org/10.1080/17449855.2021.1907771>
- Jung, C. G. (2013). *Dört arketip*. (Çev. Z. A. Yılmazır). Metis Yayınları.
- Kern, S. (2008). *Nedenselliğin kültürel tarihi: Bilim, cinayet romanları ve düşünce sistemleri*. (Çev. E. Ayhan). Metis Yayınları.
- Klein, M. (2016). *Haset ve şükran*. (Çev. O. Koçak & Y. Erten). Metis Yayınları.

- Özçürümez Bilgili, G. (2015). Iago, sen kimin nesisin? *Psikanaliz Yazıları: Kıskançlık*. 43-56. Bağlam Yayınları.
- Özen Eratalay, S. (2018). Tarihsel ve çağdaş Türkçede kıskanmak anlam alanına giren sözcükler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (3), 11-27. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.454515>
- Parman, T. (2015). Kıskançlıktan hasede. *Psikanaliz Yazıları: Kıskançlık*. 25-36. Bağlam Yayınları.
- Parrot, G. W., & Smith, R. H. (1993). Distinguishing the experiences of envy and jealousy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64 (6), 906-920. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.64.6.906>
- Pelister, T. G. (2016). Othello'da ilkel kavramı bağlamında gölge arketipi. *Yedi: Sanat Tasarım ve Bilim Dergisi*, (15), 99-109. <https://doi.org/10.17484/yedi.38253>
- Ponty, M. M. (2020). *Algılanan dünya*. (Çev. Ö. Aygün). Metis Yayınları.
- Scheler, M. (2023). *Hınç*. (Çev. A. Yılmaz). Alfa Yayınları.
- Shakespeare, W. (2014). *Othello*. (Çev. Ö. Nutku). İş Bankası Yayınları.
- Smith, T. W. (2019). *Duygular Sözlüğü*. (Çev. H. Şirin). Kolektif Kitap.
- Toohy, P. (2016). *Edebiyatta, sanatta ve popüler kültürde kıskançlık*. (Çev. B. Kovulmaz). Doğan Kitap.
- Tuna, E. (2018). Haset ve kıskançlığın tanımlanması ve klinik görünüm. *DTCF Dergisi*, 58 (2), 1751-1767. doi: 10.33171/dtcfjournal.2018.58.2.27
- Uruk, A. (2022). Freudyen kalıntıların geri dönüşü: Suat Derviş'in Ne bir Ses Ne Bir Nefes romanında ödipal çatışma ve kıskançlık. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 5 (9), 43-54. <https://doi.org/10.35235/uicd.1022764>
- Uygur Gürbüz, S. (2021). *Türk romanından örneklerle edebiyat ve kıskançlık*. Çizgi Kitapevi.
- White, G. L. (1981). A Model of jealousy. *Motivation and Emotion*, 5 (4), 295-310. <https://doi.org/10.1007/BF00992549>

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0